

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ

(вступ до економічної теорії)

Методичні поради та плани практичних занять
для студентів спеціальності „Економічна теорія”

Львів – 2004

Рекомендовано до друку кафедрою економічної теорії
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 24 від 21 червня 2004 р.)

Автори-укладачі:

проф. **Панчишин С.М.**, доц. **Холод Н.М.**

Рецензенти: доктор економічних наук, професор
Башнянин Григорій Іванович,
Львівська комерційна академія,
завідувач кафедри економічної теорії

кандидат економічних наук, доцент
Островерх Петро Іванович,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
доцент кафедри економічної теорії

Політична економія (вступ до економічної теорії): Методичні поради та плани
практичних занять для студентів спеціальності „Економічна теорія” /
С.М. Панчишин, Н.М. Холод. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2004. – 30 с.

Тема 1. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ЯК НАУКА

1. Предмет і функції економічної теорії:
 - а) предмет економічної теорії та її основні складові. Аналітична економія. Політична економія;
 - б) функції економічної теорії. Позитивна та нормативна економіка;
 - в) економічна теорія та економічна політика. Економічні суб'єкти. Цілі економічної політики.
2. Методологія економічної теорії:
 - а) основні методи пізнання економічних процесів. Наукове абстрагування та економічне моделювання;
 - б) економічні категорії, принципи та економічні закони;
 - в) постулати та філософія економічної науки;
 - г) економічні показники та їх види.
3. Місце економічної теорії в системі економічних наук:
 - а) економічна теорія як теоретико-методологічна основа інших економічних наук;
 - б) етапи розвитку економічної теорії. Основні напрями та школи в економічній теорії;
 - в) вклад українських учених у розвиток економічної науки.

Література

1. Економічна теорія: макро- та мікроекономіка: Навчальний посібник / За ред. З.Ватаманюка та С. Панчишина. – К.: Альтернативи, 2003. – С. 9-30.
2. Ватаманюк З. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. – Частина 1. Видання друге, доп. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – С. 3-47.
3. Економічна теорія: політекономія. Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2004. – С. 23-47.
4. Економічна теорія. Посібник вищої школи / За заг. ред. Воробйова Є.М. – Харків-Київ, 2001. – С. 10-60.
5. Основи економічної теорії: політекономічний аспект. Підручник / Відп. ред. Г.Н. Климко. – 5-е вид, випр. – К.: Знання, 2004. – С. 15-33, 567-615.
6. Основи економічної теорії. Підручник / А.А. Чухно, П.С. Єщенко, Г.Н. Климко та ін. За заг. ред. А.А. Чухна. – К.: Вища школа, 2001. – С. 8-41.

Основні поняття і терміни

агрегування	метод наукової абстракції
адаптивні сподівання	„невидима рука”
аналітична економія	неокласичний синтез
гіпотеза	неоконсерватизм (монетаризм, економіка пропозиції, теорія раціональних сподівань)
екзогенні змінні	неолібералізм (соціальне ринкове господарство)
економічна політика	номінальні показники
економічна теорія	позитивна і нормативна економіка
економічний аналіз	
економічні закони	
економічні моделі	

ендогенні змінні
ефективність економіки
запасові показники
індукція і дедукція
кейнсіанство
класична дихотомія
класична школа
лібералізм
ліворадикальна політекономія
макроекономіка і мікроекономіка
меркантилізм
національна економіка

політична економія
„помилка композиції“
потоків показники
предмет економічної теорії
припущення "за інших однакових умов"
раціональні сподівання
реальні показники
спостереження
трудова теорія вартості
фізіократизм
філософія економіки
цілі економічної політики

Українсько-англійський словник ужитих термінів

абстракція – abstraction
агрегування – aggregation
аналітична економія – economics
безмежні потреби – unlimited wants
вертикальна вісь (ордината) – vertical axis
гіпотеза – hypothesis
горизонтальна вісь – horizontal axis
дедукція – deduction
довгостроковий період – long run
екзогенна змінна – exogenous variable
економічна модель – economic model
економічна політика – economic policy
економічна теорія – economic theory
економічний суб'єкти – economic agents
ендогенна змінна – endogenous variable
ефективність – efficiency
залежна змінна – dependent variable
індукція – induction
інновація, нововведення – innovation
кейнсіанство – Keynesianism
класична дихотомія – classical dichotomy
кореляція – correlation

макроекономіка – macroeconomics
макроекономічна модель – macroeconomic model
макроекономічні цілі – macroeconomic goals
мікроекономіка – microeconomics
незалежна змінна – independent variable
номінальна змінна – nominal variable
нормативна економія - normative economics
рідкісність (обмеженість) ресурсів – scarce resources
обернена, або зворотна, залежність – inverse relationship
позитивна економія – positive economics
помилка композиції – fallacy of composition
початок координат – origin
припущення “ceteris paribus” – “ceteris paribus” assumption
реальні змінні – real variable
сподівання (очікування) – expectations
споживання – consumption
справедливість – equity

Контрольні запитання і завдання

1. Що є предметом економічної теорії?
2. У чому полягає суть позитивних та нормативних тверджень в економічній теорії?
3. Чи можна нормативні твердження спростувати за допомогою логічних доказів?
4. Чому економічна політика, яка успішно спрацьовує в одних умовах, може бути помилковою в інших?
5. Які методи застосовує економічна теорія?
6. Чим відрізняються економічні закони від законів природи?
7. Що розуміють під попередньо сформульованою неперевереною теорією?
8. Як називають змінні, які є заздалегідь заданими для певної моделі?
9. Які основні види показників використовує економічна теорія?

10. Яке поняття віддзеркалює хід міркування від фактів до узагальнень?
11. Які основні етапи пройшла в своєму розвитку економічна теорія?
12. Яка філософія економіки особливо наголошує на важливості особистої свободи в економічних і політичних справах?

Тема 2. ЕКОНОМІЧНІ ПОТРЕБИ І ВИРОБНИЧІ РЕСУРСИ

1. Економічні потреби як основа мотивації діяльності людини:
 - а) потреби та їх класифікація;
 - б) розвиток економічних потреб. Безмежність потреб;
 - в) потреби та економічні інтереси. Види економічних інтересів та їх взаємодія.
2. Виробничі ресурси:
 - а) матеріальні і людські ресурси. Обмеженість ресурсів. Відтворювані і невідтворювані ресурси;
 - б) виробництво та його основні фактори. Виробнича інфраструктура. Матеріальне і нематеріальне виробництво. Продуктивні сили;
 - в) витрати виробництва та їх види. Економічні та бухгалтерські витрати;
 - г) продукт виробництва. Споживчі та інвестиційні блага.
3. Ефективність використання ресурсів:
 - а) ефективність як економічна категорія. Повна зайнятість ресурсів і повний обсяг виробництва;
 - б) проблема вибору і виробничі можливості суспільства. Крива трансформації;
 - в) альтернативна вартість. Взаємозамінюваність ресурсів. Закон спадної віддачі;
 - г) економічне зростання та його умови.

Література

1. Економічна теорія: макро- та мікроекономіка: Навчальний посібник / За ред. З. Ватаманюка та С. Панчишина. – К.: Альтернативи, 2003. – С. 31-45.
2. Ватаманюк З. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. – Частина 1. Видання друге, доп. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – С. 48-49.
3. Економічна теорія: політекономія. Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. 3-тє вид., перероб. і доп. - К.: Знання-Прес, 2004. – С. 48-89.
4. Основи економічної теорії: політекономічний аспект. Підручник / Відп. ред. Г. Н. Клишко. – 5-е вид, випр. – К.: Знання, 2004. – С. 75-87.
5. Економічна теорія. Посібник вищої школи / За заг. ред. Воробйова Є. М. – Харків-Київ, 2001. – С. 71-121.

Основні поняття і терміни

альтернативна вартість
бухгалтерські витрати
відтворювані ресурси
витрати виробництва
групові інтереси
економічне зростання
економічні витрати
економічні інтереси
закон зростання альтернативної
вартості
закон стадної віддачі
засоби виробництва
засоби праці
змінні витрати
інвестування
капітальні блага
людські ресурси
матеріальне і нематеріальне
виробництво
матеріальні потреби

матеріальні ресурси
національні інтереси
невідтворювані ресурси
обмеженість ресурсів
особисті інтереси
підприємницький хист
повна зайнятість
повний обсяг виробництва
послуга
постійні витрати
потреби
предмети праці
продуктивні сили
продуктивність праці
робоча сила
споживчі блага
таблиця (крива) виробничих можливостей
явні витрати
неявні витрати

Українсько-англійський словник ужитих термінів

Альтернативні витрати – opportunity cost
бухгалтерські витрати – accounting cost
вибір – choice
виробник – producer
виробництво – production
виробнича ефективність – productive efficiency
витрати на одиницю продукції – unit cost
віддача – return
відтворювані природні ресурси – reproductive natural resources
економічні витрати – economic cost
економічне зростання – economic growth
ефективний розподіл ресурсів – efficient allocation of resources
закон зростання альтернативної вартості – law of increasing opportunity cost
закон спадної віддачі – law of diminishing returns

земля – land
змінні витрати – variable cost
змінні ресурси – variable resources
капітал – capital
капітальні – capital goods
крива (таблиця) виробничих можливостей – production possibilities curve (table)
неефективний розподіл ресурсів – allocative inefficiency
неявні витрати – implicit cost
нормальне благо – normal good
обмеженість – scarcity
повна зайнятість – full employment
повний обсяг виробництва – full production
постійний ресурс – fixed resource
розподіл ресурсів – resource allocation
розподільна ефективність – allocative efficiency
спеціалізація – specialization
споживчі блага – consumer goods
фактор виробництва – factor of production
явні витрати – explicit cost

Контрольні запитання і завдання

1. Яке поняття відбиває нестачу чогось, що потрібне для підтримання життєдіяльності і розвитку людського організму?
2. Яка група економічних інтересів має перевагу над іншими?
3. Які потреби лежать в основі піраміди Маслоу?
4. У чому полягає взаємозв'язок потреб та інтересів?
5. Чи може суспільство розв'язати проблему рідкості ресурсів?
6. Що таке економічні ресурси і чому вони обмежені, рідкісні?
7. Коли люди стикаються з проблемою альтернативної вартості?
8. У чому полягає відмінність між бухгалтерськими та економічними витратами?
9. Як називають створені людиною ресурси, які використовують для виробництва товарів і послуг?
10. Що розуміють під повною зайнятістю ресурсів та повним обсягом виробництва?
11. Що відображає межа виробничих можливостей?
12. Чи діє в ефективній економіці закон спадної віддачі?

Тема 3. ФОРМА ВИРОБНИЦТВА

1. Суть та генезис товарної форми виробництва:
 - а) форма виробництва як категорія. Натуральне господарство;
 - б) причини виникнення і розвитку товарної форми виробництва;
 - в) фізична і монетарна економіка як частини товарної форми виробництва;
 - г) види товарного виробництва. Суб'єкти товарних відносин.
2. Продукт виробництва як товар:
 - а) споживна вартість товару, його вартість, цінність та ціна;
 - б) види цін та їхні функції. Типи ціноутворення. Попит на товар і його пропозиція. Ринковий механізм. Лібералізація цін;
 - в) закон вартості. Невартісний тип ціноутворення.
3. Гроші та грошові системи:
 - а) суть грошей та їхні функції;
 - б) кількість грошей в обігу. Грошові агрегати;
 - в) інфляція та її наслідки;
 - г) суть, структура та види грошових систем. Демонетизація золота. Валюта та валютні курси.

Література

1. Економічна теорія: макро- та мікроекономіка: Навчальний посібник / За ред. З.Ватаманюка та С. Панчишина – К.: Альтернативи, 2003. – С. 71-85.
2. Ватаманюк З. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. – Частина 1. Видання друге, доп. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – С. 90-123.

3. Економічна теорія: політекономія. Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2004. – С. 115-183.
4. Економічна теорія. Посібник вищої школи / За заг. ред. Воробйова Є.М. – Харків-Київ, 2001. – С. 62-71, 211-221.
5. Основи економічної теорії: політекономічний аспект. Підручник / Відп. ред. Г.Н. Климко. – 5-е вид, випр. – К.: Знання, 2004. – С. 104-128.
6. Основи економічної теорії. Підручник / А.А. Чухно, П.С. Єщенко, Г.Н. Климко та ін. За заг. ред. А.А. Чухна. – К.: Вища школа, 2001. – С. 98-143.

Основні поняття і терміни

абсолютні ціни	лібералізація цін
адміністративні ціни	ліквідність
банківські гроші	„майже гроші”
бартер	мінова вартість
біметалізм	монета
благо	монетний паритет
валюта	монометалізм
валютний курс	неконвертована валюта
вартість грошей	паперові гроші
вексель	підприємницьке товарне виробництво
відносні ціни	плаваючий валютний курс
вільно конвертована валюта	поділ праці: загальний, частковий, одиничний
гіперінфляція	попит
готівка	продукт
гранична корисність	пропозиція
гроші	просте товарне виробництво
грошова система	резервні валюти
грошовий обіг	ринковий механізм
грошові агрегати: M_0, M_1, M_2, M_3	ринкові ціни
демонетизація золота	СДР, або СПЗ
депозити	споживна вартість
економічна відокремленість	тезаврація
загальний еквівалент	товар
закон вартості	товарні гроші
золотовалютні резерви	фіксований валютний курс
золотодоларовий стандарт	форма виробництва
золотозливковий стандарт	функції грошей
золотомонетний стандарт	ціна та її функції
інфляція	цінність
корисність	частково конвертована валюта
кредит	

Українсько-англійський словник ужитих термінів

абсолютна ціна – absolute price	короткостроковий період – short-run
білонні гроші – token money	курс валюти – rate of exchange
благо – good	„майже гроші” – near-money

валюта – currency
валютний курс – exchange rate
вартість грошей – value of money
відносна ціна – relative price
внутрішня вартість – intrinsic value
гіперінфляція – hyperinflation
гнучкі ціни – flexible price
гранична корисність – marginal utility
гроші – money
грошові агрегати – monetary aggregates
девальвація – devaluation
загальна (сумарна) корисність – total utility
законний платіжний засіб – legal tender
засіб обміну (обігу) – medium of exchange
золотий стандарт – gold standard
інфляція – inflation
корисність – utility

міжнародний золотий стандарт – international gold standard
міра вартості – unit of account
монетний (золотий) паритет – gold parity
нагромадження вартості – store of value
нерозмінні паперові гроші – fiat money
паперові гроші – paper money
поділ праці – division of labor
попит – demand
послуги – services
пропозиція – supply
ринковий механізм – market mechanism
ринок – market
рівноважна ціна – equilibrium price
розподільна функція ціни – rationing function of price
традиційна економіка – traditional economy
товарні гроші – commodity money
ціна – price

Контрольні запитання і завдання

1. Що розуміють під формою виробництва?
2. Які причини виникнення товарної форми виробництва?
3. Які проблеми виникають під час бартерного обміну?
4. Чи мають позаекономічні блага споживну вартість?
5. Як співвідносяться поняття „вартість”, „цінність та „ціна”?
6. Що таке відносна та абсолютна ціна товару?
7. Які функції виконує ринкова ціна?
8. Чому адміністративні ціни не можуть виконувати нормувальну функцію?
9. Як називають активи з абсолютною ліквідністю?
10. Які функції виконують гроші?
11. Чи пов'язана нині емісія паперових грошей із золотим запасом країни?
12. Чому відбулась демонетизація золота?

Тема 4. ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА

1. Економічна система як спосіб організації національної економіки:
 - а) національна економіка та основні проблеми її організації;
 - б) суть та механізми економічної системи;
 - в) типізація економічних систем. Ідеалістичний та матеріалістичний підходи.
2. Власність як економічна категорія. Економічні відносини:
 - а) суть власності, її об'єкти та суб'єкти. Права власності;
 - б) історичні типи, види і форми власності. Акціонерна власність;
 - в) відносини між економічними суб'єктами. Структура економічних відносин;
 - г) тенденції у розвитку відносин власності.

3. Економічні системи товарної форми виробництва:
 - а) первісне нагромадження капіталу. Формування ринкової економіки та її принципи. Наймана праця і капітал;
 - б) сучасні моделі ринкової економіки;
 - в) адміністративно-командна система та її різновиди. Слабини командної економіки;
 - г) перехідна економіка та її основні ознаки. Шляхи переходу до ринкової економіки;
 - д) формування ринкової системи в Україні.

Література

1. Економічна теорія: макро- та мікроекономіка. Навчальний посібник / За ред. З.Ватаманюка та С. Панчишина. – К.: Альтернативи, 2003. – С.46-70.
2. Ватаманюк З. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. – Частина 1. Видання друге, доп. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – С. 124-160.
3. Економічна теорія: політекономія. Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2004. – С. 61-94.
4. Основи економічної теорії: політекономічний аспект. Підручник / Відп. ред. Г.Н. Климко. – 5-е вид, випр. – К.: Знання, 2004. – 58-74, 374-417.
5. Економічна теорія. Посібник вищої школи / За заг. ред. Воробйова Є.М. – Харків-Київ, 2001. – С. 122-138, 155-181.
6. Основи економічної теорії. Підручник /А.А. Чухно, П.С. Єщенко, Г.Н. Климко та ін. За заг. ред. А.А. Чухна. – К.: Вища школа, 2001. – С. 52-97.

Основні поняття і терміни

адміністративно-командна система	національна економіка
виробничі відносини	об'єкт власності
власність	організаційно-економічні відносини
володіння	особистий інтерес
галузева структура економіки	первісне нагромадження капіталу
градуалізм	перехідна економіка
групово-кооперативні цінності	право власності
демонополізація	приватизація
державна власність	приватна власність
державний патерналізм	ринкова економіка
додаткова вартість	розпорядження
егалітарно-колективістські цінності	свобода підприємництва і вибору
економічна система	спосіб виробництва
індивідуалістсько-конкуренційні цінності	суб'єкт власності
конкуренція	схема кругопотоку
користування	техніко-економічні відносини
лібералізація економіки	традиційна система
макроекономічна стабілізація	„шокова терапія”
моделі ринкової економіки	що, як і для кого виробляти

Українсько-англійський словник ужитих термінів

власність – property	перехідна економіка – transition economy
виробничі відносини - production relations	планово-директивна економіка – planned economy
галузь – industry	права власності - property rights
градуалізм - gradualism	працедавець – employer
державна власність – state property	прибуток – profit
додаткова вартість – surplus value	приватизація – privatization
економічні інституції – economic institutions	приватний сектор –private sector
економічні системи – economic systems	ринкова економіка – market economy
звичайна акція – common stock	ринкова система – market system
командна економіка – command economy	свобода вибору – freedom of choice
національна економіка – national economy	свобода підприємництва – freedom of enterprise
невдачі ринкового механізму – market failure	схема кругопотоку – circular flow
“невидима рука” – invisible hand	централізоване планування економіки – central economic planning
номінальна вартість – face value	шокова терапія –shock therapy
особистий інтерес, зацікавленість – self interest	„що, як і для кого” – „what, how and for whom”

Контрольні запитання і завдання

1. Що розуміють під національною економікою?
2. Які основні механізми містить економічна система?
3. Які основні підходи до типізації економічних систем?
4. Який спосіб закріплення прав власності за певними суб'єктами є головним у сучасних умовах?
5. Яке поняття відображає належність об'єкта власності певному суб'єкту необмежено в часі?
6. Чому акціонерна власність переважає в економіці усіх розвинених країн?
7. Які слабини командної економіки?
8. Що передбачає шокова терапія як радикальний шлях переходу до ринкової економіки?
9. Які характерні ознаки перехідної економіки?
10. Чому в ринковій системі неможливе директивне централізоване управління економікою?
11. Як розв'язуються проблеми „що, як і для кого виробляти” у командній та ринковій економіках?
12. Які особливості американської, скандинавської та японської моделей ринкової економіки?

Тема 5. РИНКОВА ЕКОНОМІКА

1. Організація ринкової економіки:
 - а) ринок, його функції та умови виникнення. Трансакційні витрати. Економічна невизначеність і ризик;
 - б) види ринків. Тіньовий сектор ринку. Національний ринок;
 - в) схема кругопотоку ресурсів, продуктів та доходів.

2. Інфраструктура ринкової економіки:
 - а) основні складові ринкової інфраструктури;
 - б) фінансова інфраструктура. Центральний банк та його роль у національній економіці;
 - в) комерційні банки. Кредит і його форми. Процент та його рівень. Кредитна система;
 - г) небанківські фінансово-кредитні інститути. Страхова система;
 - д) інфраструктура товарного ринку. Товарні біржі. Фондові біржі. Цінні папери;
 - е) формування ринкової інфраструктури в Україні.

3. Ринкові структури та їхні ознаки:
 - а) досконала конкуренція. Ефективність ринкового середовища за досконалої конкуренції;
 - б) монополія та її різновиди. Поведінка монополії;
 - в) основні ознаки олігополії. Монополістична конкуренція;
 - г) антимонопольне законодавство в Україні та в світі.

Література

1. Економічна теорія: макро- та мікроекономіка. Навчальний посібник / За ред. З.Ватаманюка та С. Панчишина – К.: Альтернативи, 2003. – С. 93-99, 485-487, 465-468, 485-488.
2. Ватаманюк З. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. – Частина 1. Видання друге, доп. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – С. 161-198, 228-266.
3. Економічна теорія: політекономія. Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. 3-тє вид., перероб. і доп. - К.: Знання-Прес, 2004. – С.184-208.
4. Основи економічної теорії: політекономічний аспект. Підручник / Відп. ред. Г.Н. Климко. – 5-е вид, випр. – К.: Знання, 2004. - С. 137-178.
5. Економічна теорія: Посібник вищої школи / За заг. ред. Воробйова Є.М. – Харків-Київ, 2001. – С. 405-448.
6. Основи економічної теорії. Підручник /А.А. Чухно, П.С. Єщенко, Г.Н. Климко та ін. За заг. ред. А.А. Чухна. – К.: Вища школа, 2001. – С. 145-173.

Основні поняття і терміни

авторські права і товарні знаки	олігополія
біржові операції	патенти
брокер	процент
виробнича інфраструктура	процент і його рівень
внутрішньогалузева конкуренція	ринкова інфраструктура
„голосування грошима”	ринок
дилер	ринок землі
диференціація продукту	ринок капіталів і грошей
досконала конкуренція	ринок праці
економічна свобода	ринок товарів і послуг
інфраструктура ринку	ринок цінних паперів
комерційний банк	спеціалізація
кредитна система	структура ринку
маклер	суверенітет споживача
максимальний прибуток	таємна угода
міжгалузева конкуренція	тіньовий ринок
монополістична конкуренція	товарна біржа
монополія	торговельно-збутова інфраструктура
монопольна ціна	фінансова інфраструктура
„невидима рука”	фінансово-кредитні посередники
нецінова конкуренція	фондова біржа
однорідний продукт	центральний банк
	цінова конкуренція

Українсько-англійський словник ужитих термінів

антимонопольна політика – antitrust policy	монополія – monopoly
видатки – expenditures, spending	монопсонія – monopsony
внутрішні ціни – domestic prices	недосконала конкуренція – imperfect competition
депозити – deposits	нестача – shortage
досконала конкуренція – perfect competition	нецінова конкуренція – nonprice competition
дохід – income	облікова (дисконтна) ставка – discount rate
змовницька олігополія – collusive oligopoly	обов’язкові резерви – legal reserves
інвестиції – investment	одиниця податку – unit tax
індекс Герфіндаля – Herfindale index	олігополія – oligopoly
інфраструктура – infrastructure	олігопсонія – oligopsony
комерційний банк – commercial bank	ринкова влада – market power
конкурентна фірма – competitive firm	ринкова структура – market structure
конкуренція – competition	ринок грошей – money market
кредит – credit	ринок праці – labor market
кругопотік доходів – circular flow of income	ринок продуктів, товарний ринок – product market
лихварство – loansharking	ринок ресурсів – resource market
ліквідність – liquidity	той, що запроваджує ціну – price maker
	той, що приймає ціну – price taker
	фінансові ринки – financial markets

монополістична конкуренція –
monopolistic competition

фондова біржа – stock market
цінова конкуренція – price competition

Контрольні запитання і завдання

1. Що розуміють під ринком та які основні функції він виконує?
2. За яких умов формується національний ринок?
3. Як називають сукупність допоміжних ланок і установ, котрі прискорюють і полегшують укладання та виконання ділових угод?
4. Які основні складові ринкової інфраструктури?
5. Які основні функції виконує центральний банк?
6. Які основні операції здійснюють сучасні комерційні банки?
7. Чи може монополіст призначати будь-яку ціну на свій продукт?
8. Чи монополістична конкуренція сприяє урізноманітненню продукції?
9. На якому ринку ціни менш усталені – олігопольному чи досконало конкурентному?
10. Які відмінності між досконалою та недосконалою конкуренцією?
11. Чому в олігополістів є стимули до змови?
12. Які причини виникнення природних монополій?

Тема 6. РИНКОВИЙ МЕХАНІЗМ

Перше заняття

1. Попит та його визначники:
 - а) види попиту. Шкала та крива попиту. Закон попиту;
 - б) визначники попиту;
 - в) крива попиту та її переміщення.
2. Пропозиція та її визначники:
 - а) види пропозиції. Шкала та крива пропозиції. Закон пропозиції;
 - б) визначники пропозиції;
 - в) крива пропозиції та її переміщення.
3. Взаємодія попиту і пропозиції. Рівноважна ціна:
 - а) визначення рівноважної ціни і рівноважної кількості продукту;
 - б) функції рівноважної ціни;
 - в) максимальні та мінімальні ціни.

Література

1. Економічна теорія: макро- та мікроекономіка. Навчальний посібник / За ред. З.Ватаманюка та С. Панчишина. – К.: Альтернативи, 2003. – С. 86-91, 393-397.

2. Ватаманюк З. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. – Частина 1. Видання друге, доп. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – С. 200-214.
3. Економічна теорія: політекономія. Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2004. – С. 209-218, 225-227.
4. Основи економічної теорії: політекономічний аспект. Підручник / Відп. ред. Г.Н. Климко. – 5-е вид, випр. – К.: Знання, 2004. - С. 186-190.
5. Економічна теорія. Посібник вищої школи / За заг. ред. Воробйова Є.М. – Харків-Київ, 2001. – С. 230-239.
6. Основи економічної теорії. Підручник /А.А. Чухно, П.С. Єщенко, Г.Н. Климко та ін. За заг. ред. А.А. Чухна. – К.: Вища школа, 2001. – С. 175-180, 182-187.

Друге заняття

1. Еластичність попиту та її концепції:
 - а) еластичність попиту за ціною;
 - б) визначники еластичності попиту за ціною;
 - в) вплив еластичності попиту за ціною на виторг;
 - г) інші концепції еластичності попиту.
2. Еластичність пропозиції:
 - а) дугова та точкова еластичність пропозиції;
 - б) визначники еластичності пропозиції за ціною.
3. Розв'язання ринковим механізмом основних проблем організації ринкової економіки:
 - а) саморегулювання ринкової економіки;
 - б) переваги і слабини ринкового механізму;
 - в) необхідність державного втручання в господарське життя.

Література

1. Економічна теорія: макро- та мікроекономіка: Навчальний посібник / За ред. З.Ватаманюка та С. Панчишина. – К.: Альтернативи, 2003. – С. 91-93, 397-409.
2. Ватаманюк З. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. – Частина 1. Видання друге, доп. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – С. 214-225.
3. Економічна теорія: політекономія. Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2004. – С. 218-225.
4. Основи економічної теорії: політекономічний аспект. Підручник / Відп. ред. Г.Н. Климко. – 5-е вид, випр. – К.: Знання, 2004. - С. 191-199.
5. Економічна теорія. Посібник вищої школи / За заг. ред. Воробйова Є.М. – Харків-Київ, 2001. – С. 239-243.
6. Основи економічної теорії. Підручник /А.А. Чухно, П.С. Єщенко, Г.Н. Климко та ін. За заг. ред. А.А. Чухна. – К.: Вища школа, 2001. – С. 180-182, 184-185.

Основні поняття і терміни

абсолютно нееластичний попит (пропозиція)	закон пропозиції
безмежно еластичний попит (пропозиція)	закон спадної граничної корисності
бухгалтерський прибуток	крива попиту
величина попиту	крива пропозиції
величина пропозиції	максимальна ціна
величина рівноваги	мінімальна ціна
взаємодоповнювані товари	надлишок величини попиту
взаємозамінювані товари	надлишок величини пропозиції
дугова еластичність попиту (пропозиції)	нееластичний попит (пропозиція)
еластичний попит (пропозиція)	одиночно-еластичний попит (пропозиція)
еластичність попиту за доходом	перехресна еластичність попиту
еластичність попиту за ціною	ринкова рівновага
еластичність пропозиції за ціною	рівноважна ціна
закон попиту	точкова еластичність попиту (пропозиції)

Українсько-англійський словник ужитих термінів

абсолютно еластичний попит (пропозиція) – perfect elastic demand (supply)	ефект доходу – income effect
абсолютно нееластичний попит (пропозиція) – perfect inelastic demand (supply)	ефект заміщення – substitution effect
величина попиту – quantity demanded	закон попиту – law of demand
величина пропозиції – quantity supplied	закон пропозиції – law of supply
взаємодія попиту і пропозиції – interaction demand and supply	індивідуальна пропозиція – individual supply
взаємодоповнювані товари – complementary goods	індивідуальний попит – individual demand
взаємозамінювані товари – substitute goods	коефіцієнт еластичності – elasticity coefficient
еластичний попит – elastic demand	крива попиту – demand curve
еластичний пропозиція – elastic supply	крива пропозиції – supply curve
еластичність – elasticity	максимальна ціна (стеля цін) – price ceiling
еластичність попиту за доходом – income elasticity of demand	мінімальна ціна – price floor
еластичність попиту за ціною – price elasticity of demand	надлишок – surplus
еластичність пропозиції за ціною – price elasticity of supply	нееластична пропозиція – inelastic supply
	нееластичний попит – inelastic demand
	неспроможність державного сектора – public-sector failure
	одиночна еластичність – unitary elasticity
	перехресна еластичність попиту – cross elasticity of demand
	рівноважна кількість – equilibrium quantity

Контрольні запитання і завдання

1. Як попит пов'язаний із потребами?
2. Чому крива попиту є спадною?
3. Які чинники впливають на попит на певне благо?
4. Які чинники впливають на пропозицію блага?
5. Чи підвищення цін на ресурси, потрібні для виробництва певного продукту, збільшить пропозицію цього продукту?
6. Чи збільшується попит на всі товари і послуги, якщо доходи споживачів зростають?
7. Яка залежність між еластичністю попиту за ціною та виторгом продавця?
8. Чи завжди у ринковій економіці встановлюється рівноважна ціна?
9. Як називають ситуацію на ринку певного товару чи послуги, коли попит і пропозиція збігаються?
10. Що зумовлює необхідність державного втручання в господарське життя?
11. На що здебільшого спрямоване встановлення державою мінімальних цін?
12. Яке поняття відбиває реагування величини попиту на продукт на зміну ціни продукту?
13. Від яких чинників головно залежить еластичність пропозиції товару?
14. Як називають товари, для яких існує обернена залежність між зміною ціни на один із них і зміною величини попиту на інший?
15. Як називають блага, попит на які збільшується із збільшенням доходу споживача?
16. Як обчислюють коефіцієнт еластичності пропозиції за ціною?
17. Що означає, що попит на товар є нееластичним?
18. Які основні переваги і слабини ринкового механізму?
19. Як ринковий механізм розв'язує основні проблеми організації економіки?
20. Чи ринковий механізм забезпечує спочатку задоволення важливіших, а відтак менш важливих потреб?

Тема 7. ЕКОНОМІЧНА РОЛЬ ДЕРЖАВИ

1. Держава як економічний суб'єкт:
 - а) канали зв'язків держави з іншими економічними суб'єктами;
 - б) економічні функції держави;
 - в) становлення економічних функцій Української держави.
2. Державний сектор у національній економіці:
 - а) методи створення державного сектору;
 - б) державне підприємництво. Ефективність функціонування державних підприємств;
 - в) роль державного сектора в стабілізації національної економіки.
3. Державні фінанси:
 - а) необхідність та функції державних фінансів;

- б) державний бюджет. Доходи і видатки державного бюджету. Податки та їхні види;
- в) дефіцит бюджету і державний борг. Способи збалансування дефіцитного державного бюджету.

4. Державне регулювання національної економіки:
- а) правові, адміністративні та економічні методи регулювання;
 - б) цілі та напрями державного регулювання економіки;
 - в) стабілізаційна політика. Фіскальна і монетарна політика. Інші види стабілізаційної політики.

Література

1. Економічна теорія: макро- та мікроекономіка: Навчальний посібник / За ред. З.Ватаманюка та С. Панчишина. – К.: Альтернативи, 2003. – С. 110-113.
2. Ватаманюк З. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. – Частина 1. Видання друге, доп. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – С. 267-313.
3. Економічна теорія: політекономія. Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2004. – С. 422-476.
4. Основи економічної теорії: політекономічний аспект. Підручник / Відп. ред. Г.Н. Климко. – 5-е вид, випр. – К.: Знання, 2004. – С. 337-373, 489-537.
5. Основи економічної теорії. Підручник /А.А. Чухно, П.С. Єщенко, Г.Н. Климко та ін. За заг. ред. А.А. Чухна. – К.: Вища школа, 2001. – С. 190-211.

Основні поняття і терміни

акцизи	націоналізація
блага індивідуального вжитку	невдачі ринку
бюджетний дефіцит	невдачі уряду
вигоди переливу	норма резервування
видатки та доходи державного бюджету	облікова ставка
витрати переливу	операції на відкритому ринку
громадські блага	перерозподіл доходів
державне підприємництво	перерозподіл ресурсів
державне регулювання економіки	податкова ставка
державний бюджет	податок з прибутку підприємства
державний сектор	податок на додану вартість
державні закупівлі	податок на доходи фізичних осіб
державні трансфери	політика доходів
державні фінанси	правова база та соціальні послуги уряду
додана вартість	принцип виключення
економічні функції держави	принцип платності
захист конкуренції	прямі і непрямі податки
знаряддя монетарної політики	рівень бюджетного дефіциту
зовнішньоекономічна політика	сеньйораж
крива Лафера	стабілізація економіки
монетарна політика	фінансова система
	фіскальна політика

Українсько-англійський словник ужитих термінів

акцизний збір – excise tax	зовнішньоекономічна політика – trade policy
благо громадського вжитку – public good	крива Лафера – Laffer curve
благо індивідуального вжитку – private good	монетарна політика – monetary policy
виплати на підтримання рівня життя – welfare payments	непрямі податки на бізнес – indirect business taxes
витрати переливу, побічні витрати – spillover cost	перерозподіл доходів – income redistribution
державний борг – public debt	побічні наслідки – spillover
державний бюджет – state budget	податкова система – tax system
державний сектор – public sector	податкові пільги – tax subsidy
державні видатки – government expenditures	податок – tax
державні доходи (надходження) – government revenues	податок на заробітну плату – payroll tax
державні заощадження – public saving	податок з прибутку корпорацій – corporate income tax
державні запозичення – public borrowing	податок з продажу – sales tax
державні фінанси – public finance	податок на спадщину і дарування – death and gift tax
додана вартість – value added	double taxation – подвійне оподаткування
економічна роль держави – economic role of government	політика доходів – incomes policy
забруднення довкілля – environmental pollution	принцип виключення – exclusion principle
змішана економіка – mixed economy	сеньйораж – seigniorage
	фінансовий рік – financial year
	фіскальна політика – fiscal policy

Контрольні запитання і завдання

1. Що розуміють під державним боргом?
2. За допомогою яких заходів уряд може коригувати витрати та вигоди переливу?
3. Які економічні функції виконує сучасна держава?
4. Які основні канали зв'язків держави з іншими економічними суб'єктами?
5. Які основні методи створення державного сектору у країнах з ринковою економікою?
6. Чи є переважання державної власності над приватною необхідною умовою ефективного регулювання економіки?
7. Які основні джерела надходжень до державного бюджету?
8. Чим відрізняються громадські блага від індивідуальних благ?
9. Що відображає крива Лафера?
10. Які основні напрями видатків державного бюджету?
11. Чи завжди вищі податкові ставки забезпечують вищі податкові надходження?
12. Чому пропорційна система оподаткування відтворює нерівність у розподілі доходів між домогосподарствам?

Тема 8. ЕКОНОМІКА ДОМОГОСПОДАРСТВА

1. Домогосподарство як економічний суб'єкт:
 - а) домогосподарство та його ознаки. Функції домогосподарств у традиційній і ринковій економіках;
 - б) особисті доходи. Функціональний розподіл доходів. Трудові і майнові доходи;
 - в) особисті податки. Використовувані доходи. Бюджет домогосподарства.
2. Споживання та заощадження домогосподарств:
 - а) інструментарій для аналізу споживання та заощадження;
 - б) чинники, що впливають на споживання;
 - в) заощадження та майно домогосподарств. Активи вищої і нижчої цінності. Диверсифікація активів;
 - г) особливості споживання і заощадження домогосподарств у перехідній економіці України.
3. Економічна нерівність і соціальний захист населення:
 - а) диференціація доходів домогосподарств. Родинний розподіл доходів. Бідність і багатство;
 - б) показники диференціації доходів домогосподарств;
 - в) праця і трудові відносини. Соціальне партнерство;
 - г) політика соціального захисту населення. Соціальна допомога і соціальне страхування.

Література

1. Панчишин С. М. Макроекономіка. – К.: Либідь, 2002. – С. 98-111.
2. Ватаманюк З. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. – Частина 1. Видання друге, доп. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – С. 363-383.
3. Економічна теорія: макро- та мікроекономіка. Навчальний посібник / За ред. З.Ватаманюка та С. Панчишина – К.: Альтернативи, 2003. – С. 102-105.
4. Економічна теорія: політекономія. Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2004. – С. 320-347.
5. Основи економічної теорії: політекономічний аспект. Підручник / Відп. ред. Г.Н. Климко. – 5-е вид, випр. – К.: Знання, 2004. – 236-242.
6. Основи економічної теорії. Підручник / А.А. Чухно, П.С. Єщенко, Г.Н. Климко та ін. За заг. ред. А.А. Чухна. – К.: Вища школа, 2001. – С. 257-267.

Основні поняття і терміни

актив	майбутня вартість
актив вищої цінності	межа бідності
актив нижчої цінності	мінімальна зарплата
від'ємні заощадження	номінальна зарплата

гранична схильність до заощадження
(*MPS*)
гранична схильність до споживання
(*MPC*)
державні заощадження
дисконтування
дисконтування
диференціація доходів
домогосподарство
заощадження
зарплата
крива Лоренца
ліквідність активу

особисті заощадження
позичкове обмеження
поточна вартість
реальна зарплата
рівень бідності
родинний розподіл доходів
середня схильність до заощадження (*APS*)
середня схильність до споживання (*APC*)
споживання
точка нульового заощадження
функціональний розподіл доходів
ціна фактора виробництва

Українсько-англійський словник ужитих термінів

активи вищої цінності – luxury assets
активи нижчої цінності – necessity
використовуваний дохід – disposable
income
від’ємні заощадження – dissaving
гранична схильність до заощадження
(*MPS*) – marginal propensity to save
гранична схильність до споживання
(*MPC*) – marginal propensity to consume
домогосподарство – household
заощадження – saving
заробітна плата – wage
заробіток – earning
зароблений дохід – earned income
застережні заощадження – precautionary
saving
коефіцієнт Джині – Gini index
крива Лоренца – Lorenz curve
майно (багатство) – wealth

майновий податок – property tax
майнові доходи – property income
нерівність
доходів – income inequality
особистий дохід – personal income
особисті заощадження – personal saving
поріг бідності – poverty line
рівень бідності – poverty rate
родинний розподіл доходів – personal
distribution of income
середня схильність до заощадження (*APS*) –
average propensity to save
середня схильність до споживання (*APC*) –
average propensity to consume
товари нижчої споживної цінності – inferior
goods
точка нульового заощадження – break-even
point
фінансове обмеження – financial constraint
функціональний розподіл доходів –
functional distribution of income

Контрольні запитання і завдання

1. У чому полягає відмінність домогосподарства від сім’ї?
2. Які основні економічні функції виконує домогосподарство у традиційній економіці?
3. Які основні чинники визначають споживання домогосподарств?
4. Який головний вид доходу домогосподарств у країнах з ринковою економікою?
5. Що впливає на вибір домогосподарством активу для заощадження?
6. Який інструментарій використовують для аналізу споживання і заощадження домогосподарств?
7. Які основні показники диференціації доходів домогосподарств?
8. Як обчислюють реальну заробітну плату?

9. Що відображає крива Лоренца?
10. Які показники найточніше характеризують рівень життя населення країни?
11. Що розуміють під трудовими відносинами?
12. Які основні напрями соціального захисту населення?

Тема 9. ПІДПРИЄМСТВО І ПІДПРИЄМНИЦТВО

Перше заняття

1. Суть, види та розміри ділових підприємств:
 - а) суть підприємства. Підприємство і фірма. Фірма як економічний суб'єкт. Теорії фірми;
 - б) види підприємств за розміром. Чинники, що визначають розміри підприємств. Малий бізнес;
 - в) організаційно-правові форми ділових підприємств.
2. Капітал підприємства:
 - а) кругообіг капіталу підприємства та його стадії;
 - б) оборот капіталу. Основний та оборотний капітал;
 - в) фізичне і моральне зношення основного капіталу. Амортизація та способи її обчислення. Інвестиції.
3. Види витрат виробництва:
 - а) короткострокові витрати фірми. Постійні та змінні витрати. Середні витрати;
 - б) граничні витрати;
 - в) довгострокові витрати. Ефект масштабу.

Література

1. Економічна теорія: макро- та мікроекономіка: навчальний посібник / За ред. З.Ватаманюка та С. Панчишина. – К.: Альтернативи, 2003. – С. 105-110, 443-451.
2. Ватаманюк З. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. – Частина 1. Видання друге, доп. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – С. 315-346.
3. Економічна теорія: політекономія. Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2004. – С. 253-274, 277-294.
4. Основи економічної теорії: політекономічний аспект. Підручник / Відп. ред. Г.Н. Климко. – 5-е вид, випр. – К.: Знання, 2004. – С. 209-224.
5. Економічна теорія. Посібник вищої школи / За заг. ред. Воробйова Є.М. – Харків-Київ, 2001. – С. 307-336.
6. Основи економічної теорії. Підручник / А.А. Чухно, П.С. Єщенко, Г.Н. Климко та ін. За заг. ред. А.А. Чухна. – К.: Вища школа, 2001. – С. 236-256, 318-328.

Друге заняття

1. Виторг і прибуток фірми:
 - а) суть і види виторгу фірми;
 - б) економічний, бухгалтерський і нормальний прибуток;
 - в) методи максимізації прибутку. Значення прибутку в розвитку національної економіки.

2. Підприємницька діяльність:
 - а) суть підприємництва та умови його розвитку. Види і функції підприємництва;
 - б) економіко-правові засади підприємництва в Україні;
 - в) менеджмент у підприємницькій діяльності. Суть, принципи та функції менеджменту. Етика бізнесу;
 - г) маркетинг та його основні принципи. Стратегія і тактика збутової політики.

3. Підприємництво в агропромисловому комплексі:
 - а) місце і роль сільського господарства в національній економіці. Власність на землю;
 - б) форми господарювання в сільському господарстві. Фермерські господарства;
 - в) зміни в соціально-економічній структурі українського села.

Література

1. Економічна теорія: макро- та мікроекономіка: Навчальний посібник / За ред. З.Ватаманюка та С. Панчишина. – К.: Альтернативи, 2003. – С. 445-456, 458-461.
2. Ватаманюк З. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. – Частина 1. Видання друге, доп. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – С. 346-357.
3. Економічна теорія: політекономія. Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2004. – С. 297-319.
4. Основи економічної теорії: політекономічний аспект. Підручник / Відп. ред. Г.Н. Климко. – 5-е вид, випр. – К.: Знання, 2004. – С. 200-209, 225-235.
5. Економічна теорія. Посібник вищої школи / За заг. ред. Воробйова Є.М. – Харків-Київ, 2001. – С. 265-287, 354-403.
6. Основи економічної теорії. Підручник / А.А. Чухно, П.С. Єщенко, Г.Н. Климко та ін. За заг. ред. А.А. Чухна. – К.: Вища школа, 2001. – С. 329-334, 350-373.

Основні поняття і терміни

акціонерне товариство
амортизація
беззбиткове виробництво
витрати виробництва
граничні витрати

однорідний продукт
орендне підприємство
основний капітал
парадокс прибутку
партнерство

державне підприємство
довгострокові витрати
економічний прибуток
етика бізнесу
завод
загальний, середній та граничний виторг
земельна власність
земельний податок
інвестиції
колективне підприємство
командитні товариства
короткострокові витрати
корпорація
кругооборот капіталу
мале підприємство
маркетинг
менеджмент
моральне зношення
нормальний прибуток
оборот капіталу
оборотний капітал
одноосібне володіння (власність)

патент
підприємництво
підприємство
повні товариства
постійні та змінні витрати
правило максимізації прибутку
правова форма фірми
прискорена амортизація
рента
середні загальні, середні постійні та середні змінні витрати
спільне підприємство
товариство з додатковою відповідальністю
товариство з обмеженою відповідальністю
фабрика
фізичне зношення
фірма
фірма з вертикальною структурою
фірма з горизонтальною структурою
фірма-конгломерат
ціна землі

Українсько-англійський словник ужитих термінів

активи – assets
бухгалтерський прибуток – accounting profit
велике підприємство (фірма) – big business
відрядна заробітна плата – efficiency wage
граничні витрати – marginal cost
економічний прибуток – economic profit
етика бізнесу – business ethics
загальний виторг (загальний дохід) – total revenue
загальні (валові) витрати – total cost
земельна реформа – land reform
злиття – merge
компанія з обмеженою відповідальністю – limited-liability company
корпорація – corporation
маркетинг – marketing
менеджмент – management
надлишкові виробничі потужності – excess capacity

необмежена відповідальність – unlimited liability
норма амортизації – depreciation rate
нормальний прибуток – normal profit
обмежена відповідальність – limited liability
одноосібна власність – sole proprietorship
парадокс прибутку – paradox of profit
партнерство – partnership
пасиви (зобов'язання) – liability
підприємництво – entrepreneurship
підприємницький хист – entrepreneurial ability
підприємство – plant
позитивний ефект масштабу – economies of scale
середні змінні витрати – average variable cost
середні постійні витрати – average fixed cost
середній виторг – average revenue
спільне підприємство – joint venture
фірма – firm
чисті інвестиції – net investment

Контрольні запитання і завдання

1. Що таке підприємство, а що таке підприємництво?
2. Як співвідносяться між собою поняття „підприємство”, „завод”, „фабрика”, „фірма” та „корпорація”?
3. Яку роль виконує підприємець у ринковій економіці?
4. Що розуміють під моральним і фізичним зношенням капіталу?
5. Які переваги і слабини великих і малих підприємств?
6. Які чинники визначають розміри підприємств?
7. Як називають фірму, котра перебуває у власності громадян різних країн?
8. Хто ухвалює рішення про банкрутство підприємства?
9. Які основні принципи та функції менеджменту?
10. У чому полягає парадокс прибутку?
11. Який зміст вкладають у поняття „нормальний прибуток”?
12. Чи є економічний прибуток частиною бухгалтерських витрат?
13. Коли конкурентна фірма максимізує свій прибуток?
14. В чому полягає принципова відмінність між явними і неявними витратами?
15. Які відмінності між короткостроковими і довгостроковими витратами?
16. Які основні організаційно-правові форми ділових підприємств?
17. Чому занепала колгоспно-радгоспна система господарювання на селі?
18. Які основні зміни відбулися в соціально-економічній структурі українського села?

Тема 10. ЕКОНОМІЧНЕ ВІДТВОРЕННЯ

1. Суть і види економічного відтворення:
 - а) просте і розширене відтворення. Відтворення усіх елементів економічної системи;
 - б) інвестиції як умова розширеного відтворення;
 - в) циклічність відтворення. Фази ділового циклу. Теорії циклічних коливань.
2. Національний продукт і проблема його реалізації:
 - а) валовий внутрішній продукт (ВВП). Номінальний та реальний ВВП. ВВП-розрив;
 - б) сукупні видатки. Основні покупці у національній економіці. Рівноважний ВВП;
 - в) офіційний та тіньовий сектори національної економіки. Масштаби тіньової економіки в Україні;
 - г) національне багатство і його структура.
3. Відтворення робочої сили:
 - а) ринок праці та його сегментація. Структура робочої сили;
 - б) попит на працю та пропозиція праці. Безробіття та його рівень. Природна норма безробіття;
 - в) вартість робочої сили. Заробітна плата та її види. Мінімальна зарплата.

4. Економічне зростання та економічний розвиток:
 - а) погляди на економічне зростання;
 - б) фактори та типи економічного зростання;
 - в) економічний розвиток та його показники;
 - г) проблеми економічного зростання розвинутих країн та країн, що розвиваються;
 - д) економічний розвиток України.

Література

1. Панчишин С. М. Макроекономіка. – К.: Либідь, 2002. – С. 141-149, 165-167.
2. Економічна теорія: політекономія. Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. 3-тє вид., перероб. і доп. - К.: Знання-Прес, 2004. – С. 370-421.
3. Основи економічної теорії: політекономічний аспект. Підручник / Відп. ред. Г.Н. Климко. – 5-е вид, випр. – К.: Знання, 2004. – С. 263-267, 286-321.
4. Основи економічної теорії. Підручник / А.А. Чухно, П.С. Єщенко, Г.Н. Климко та ін. За заг. ред. А.А. Чухна. – К.: Вища школа, 2001. – С. 477-507.

Основні поняття і терміни

безробітні	коефіцієнт смертності
валовий внутрішній продукту (ВВП)	матеріаломісткість
вартість робочої сили	мінімальна заробітна плата
ВВП-розрив	національне багатство
викачування умів	національний дохід
відтворення	номінальний ВВП
демографічний вибух	подушний ВВП
економічне зростання	природна норма безробіття
економічний колоніалізм	продуктивність праці
економічний розвиток	просте відтворення
екстенсивний тип економічного зростання	реальний ВВП
енергомісткість	рівень безробіття
зайняті	рівень якості життя
закляте коло бідності	рівноважний ВВП
звужене відтворення	робоча сила
індекс людського розвитку	розширене відтворення
індекс людського розвитку	сукупна пропозиція
інтенсивний тип економічного зростання	сукупний попит
капіталоозброєність	сукупні видатки
коефіцієнт народжуваності	тіньова економіка
коефіцієнт природного приросту населення	трансформаційний спад
	фондовіддача
	фондоозброєність

Українсько-англійський словник ужитих термінів

базовий рік – base year	коефіцієнт участі в робочій силі – labor force participation rate
безробітні – unemployed	національний дохід – national income
безробіття – unemployment	піднесення – expansion
валовий внутрішній продукт (ВВП) – gross domestic product (GDP)	портфельні інвестиції – portfolio investment
ВВП-розрив – GDP-gap	рівновага – equilibrium
вершина – peak	робоча сила – labor force
втеча капіталу – capital flight	спад – recession
демографічний вибух – demographic explosion	стагфляція – stagflation
діловий (економічний) цикл – business cycle	страхування з безробіття – unemployment insurance
дно – trough	сукупна пропозиція – aggregate supply
допомога з безробіття – unemployment benefit	сукупний попит – aggregate demand
доросле населення – adult population	сукупні видатки – aggregate expenditures
економічне зростання – economic growth	темпи економічного зростання – economic growth rate
зайняті – employed	тіньова економіка – underground economy
закляте коло бідності – vicious circle of poverty	трудова спілка – trade union
інвестиції в основний капітал – human capital investment	фактичний ВВП – actual GDP
інвестиційні видатки – investment spending	фактори економічного зростання – economic growth factors
кінцеві (готові) вироби – final goods	циклічне безробіття – cyclical unemployment
	часткова зайнятість – part-time employment
	чотири колеса економічного зростання – four wheels of economic growth

Контрольні запитання і завдання

1. Які характерні риси спаду та піднесення?
2. Яке значення має економічне зростання для суспільства?
3. Чи послаблює економічне зростання суперечність між необмеженими потребами і обмеженими ресурсами?
4. Чи збільшення номінального обсягу ВВП за певний проміжок часу означає економічне зростання?
5. Які основні причини виникнення тіньової економіки?
6. Що є головним чинником зростання продуктивності праці в розвиненій ринковій економіці?
7. В чому полягає проблема реалізації національного продукту?
8. Кого вважають безробітними?
9. Чи можна уникнути фрикційного безробіття?
10. Які основні аргументи „за” і „проти” запровадження мінімальної зарплати?
11. Які основні фактори економічного зростання?
12. Які основні причини різкого падіння обсягу виробництва в Україні у 90-х роках?

Тема 11. СВІТОВА ЕКОНОМІКА

Перше заняття

1. Світове господарство, його суть і структура:
 - а) причини становлення і суть світового господарства;
 - б) міжнародний поділ праці та його чинники;
 - в) глобалізація господарського життя;
 - г) основні форми міжнародних економічних відносин.

2. Міжнародні торгівля та її економічні основи:
 - а) класичні та сучасні теорії зовнішньої торгівлі;
 - б) основні риси зовнішньої торгівлі та її динаміка в сучасних умовах;
 - в) міжнародні організації з регулювання зовнішньої торгівлі. СОТ;
 - г) зовнішня торгівля України та її структура;
 - д) конкурентні переваги, слабини і перспективи зовнішньої торгівлі України.

3. Міжнародний рух капіталів:
 - а) форми, масштаби і географія міжнародного руху капіталів;
 - б) прямі і портфельні інвестиції. Транснаціональні корпорації;
 - в) теорії міжнародного руху капіталів;
 - г) економіка України в міжнародному русі капіталів.

4. Міжнародна міграція робочої сили:
 - а) суть, причини і види трудової міграції;
 - б) основні центри міжнародної міграції робочої сили;
 - в) теорії міжнародної трудової міграції;
 - г) трудова міграція з України. Наслідки міжнародної міграції для України.

Література

1. Панчишин С. М. Макроекономіка. – К.: Либідь, 2002. – С. 435-451.
2. Економічна теорія: політекономія. Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2004. – С. 513-551.
3. Основи економічної теорії: політекономічний аспект. Підручник / Відп. ред. Г.Н. Климко. – 5-е вид, випр. – К.: Знання, 2004. - С 418-462.
4. Економічна теорія. Посібник вищої школи / За заг. ред. Воробйова Є.М. – Харків-Київ, 2001. – С. 627-659.
5. Основи економічної теорії. Підручник / А.А. Чухно, П.С. Єщенко, Г.Н. Климко та ін. За заг. ред. А.А. Чухна. – К.: Вища школа, 2001. – С. 520-550.

Друге заняття

1. Міжнародні валютно-фінансові відносини:
 - а) валюта та її конвертованість. Валютний курс. Плаваючі та фіксовані валютні курси. Динаміка обмінного курсу гривні;
 - б) міжнародні валютно-фінансові організації. Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк;
 - в) платіжний баланс країни та його регулювання.
2. Міжнародна економічна інтеграція:
 - а) суть, передумови і завдання регіональної економічної інтеграції та її форми;
 - б) провідні міжнародні регіональні економічні об'єднання: ЄС, НАФТА;
 - в) міжнародні галузеві об'єднання. ОПЕК;
 - г) інтеграція України у світову економіку.
3. Глобальні проблеми сучасності:
 - а) суть і причини виникнення глобальних проблем;
 - б) класифікація глобальних проблем;
 - в) міжнародне співробітництво у розв'язанні глобальних проблем.

Література

1. Панчишин С. М. Макроекономіка. – К.: Либідь, 2002. – С. 502-512.
2. Економічна теорія: політекономія. Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2004. – С. 497-512.
3. Основи економічної теорії: політекономічний аспект. Підручник / Відп. ред. Г.Н. Климко. – 5-е вид, випр. – К.: Знання, 2004. – С 464-470.
4. Економічна теорія. Посібник вищої школи / За заг. ред. Воробйова Є.М. – Харків-Київ, 2001. – С. 660-685.
5. Основи економічної теорії. Підручник /А.А. Чухно, П.С. Єщенко, Г.Н. Климко та ін. За заг. ред. А.А. Чухна. – К.: Вища школа, 2001. – С. 550-595.

Основні поняття і терміни

абсолютна перевага	мито
автаркія	міжнародна економічна інтеграція
азійські тигри	міжнародна інвестиційна позиція країни
валютний союз	міжнародна міграція
велика сімка	міжнародний поділ праці
втеча капіталу	НАФТА
ГАТТ/СОТ	національний ромб
глобалізація	немитні бар'єри
глобальні проблеми	ОПЕК
демографічний вибух	плаваючий валютний курс
демпінг	платіжний баланс
експорт	попит на валюту

експортна (імпортна) квота
ЄС
знецінення валюти
зовнішньоторговельна політики
імпорт
інтернаціоналізація
квота
кластер
лібералізація торгівлі
МВФ

порівняльна перевага
поцінування валюти
пропозиція валюти
протекціонізм
торговельний баланс
транснаціональні корпорації
умови торгівлі
фіксований валютний курс
фритредерство

Українсько-англійський словник ужитих термінів

абсолютна перевага – absolute advantage
автаркія – autarky
азійські тигри – Asian tigers
вигоди від торгівлі – gains from trade
відкрита економіка – open economy
вільна торгівля – free trade
вільно конвертована валюта – freely convertible currency
Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ) – General Agreement on Tariffs and Trade (GATT)
демпінг – dumping
економічна інтеграція – economic integration
експорт – exports
експортні операції – export transactions
Європейський Союз (ЄС) – European Union (EU)
закрита економіка – closed economy
захисне мито – protective tariff
зовнішній борг – external debt
зовнішня торгівля – foreign trade
імпорт – imports
контроль за експортом – exports control
країни, що розвиваються – developing countries

менш розвинені країни – less developed countries
мито – tariff
Міжнародний валютний фонд (МВФ) – International Monetary Fund
мультинаціональна корпорація – multinational corporation
немитні бар'єри – nontariff barriers
новий міжнародний порядок – new world compact
Організація країн-експортерів нафти (ОПЕК) – Organization of Petroleum Exporting Countries (OPEC)
Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА) – North American Free Trade Agreement (NAFTA)
платіжний баланс країни – international balance of payment
порівняльна перевага – comparative advantage
розвинуті країни – developed countries
Світова організація торгівлі (СОТ) – World Trade Organization (WTO)
світова ціна – world price
Світовий банк – World Bank
торговельний баланс – trade balance
торговельні бар'єри – barriers to trade

Контрольні запитання і завдання

1. Які причини породжують міжнародний поділ праці?
2. Які аргументи можна навести „за” і „проти” автаркії?
3. Які аргументи висувають прихильники політики протекціонізму?
4. Які сильні сторони політики вільної торгівлі?
5. В чому полягає відмінність між імпортом митом і квотою?
6. Які наслідки діяльності транснаціональних корпорацій для країн-реципієнтів?
7. Які економічні наслідки міжнародної трудової міграції для України?
8. Які валютні курси – фіксовані чи плаваючі – переважають нині у світі?
9. Які основні форми міжнародних економічних відносин?
10. Які основні чинники впливають на динаміку плаваючого валютного курсу?
11. Інтересам яких фірм відповідає знецінення національної валюти?
12. За якими показниками оцінюють участь країни у міжнародному поділі праці?
13. В якому показникові відображаються усі зовнішньоекономічні операції країни за певний проміжок часу?
14. Коли країна має порівняльну перевагу у виробництві певного продукту?
15. Чому країна не може мати порівняльну перевагу у виробництві всіх товарів?
16. Чи може країна одночасно мати абсолютну і порівняльну перевагу у виробництві певного продукту?
17. Які основні причини розвитку регіональної економічної інтеграції?
18. Які основні ознаки глобальних проблем?